Ekonomiczne Problemy Usług nr 130

ISSN: 1896-382X | www.wnus.edu.pl/epu
DOI: 10.18276/epu.2018.130-23 | strony: 247–261

Joanna Wierzowiecka

Akademia Morska w Gdyni
Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa
Katedra Towaroznawstwa i Zarządzania Jakością
e-mail: j.wierzowiecka@wpit.am.gdynia.pl

Ocena praktyk zawodowych w opinii studentów jako element doskonalenia jakości kształcenia

Kody JEL: I21, I23

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, praktyki zawodowe, jakość

Streszczenie. Realizacja praktyk zawodowych w trakcie procesu kształcenia w uczelniach wyższych jest istotnym elementem pozwalającym na ugruntowanie przez studentów zdobytej wiedzy, nabycie odpowiednich umiejętności oraz ukształtowanie pozytywnych cech osobowościowych. Celem pracy jest ocena jakości praktyk zawodowych w opinii studentów na przykładzie lądowych praktyk zawodowych realizowanych na specjalności towaroznawstwo i zarządzanie jakością na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa Akademii Morskiej w Gdyni. W artykule przedstawiono zasady ogólne organizacji praktyk oraz poddano analizie kwestionariusze ankiet wypełniane przez studentów po realizacji praktyki zawodowej w latach 2014–2016. Dodatkowo wyniki postrzegania praktyk przez studentów zestawiono z oceną wystawianą przez praktykodawców na temat sylwetek praktykantów jako przyszłych pracowników branży. Na podstawie przeprowadzonej analizy zaproponowano działania doskonalące realizację praktyk zawodowych na specjalności towaroznawstwo i zarządzania jakością Akademii Morskiej w Gdyni.

Wprowadzenie

Najpopularniejszą formą współpracy uczelni z pracodawcami są praktyki i staże – 96% uczelni wskazuje na taką formę współpracy (Przybył i in., 2014). Praktyki studenckie dopełniają teoretyczną część standardów kształcenia i przybliżają studentom przyszłe miejsca pracy (Szulc, 2004).

Praktyki zawodowe są dla studentów dużą szansą uczestniczenia w rzeczywistych przedsięwzięciach gospodarczych. Mogą one być źródłem cennych doświadczeń, ale pod warunkiem odpowiedniego przygotowania ze strony uczelni oraz ze strony przedsiębiorstw przyjmujących (Olearnik, 2007).

Praktyki na uczelniach wyższych są realizowane na podstawie wymagań ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 roku wraz z nowelizacją w 2014 roku (Ustawa, 2005). Z kilku jej przepisów wynika powinność odbycia przez studenta tak zwanych praktyk zawodowych. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 26 września 2016 roku programy studiów dla kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia mają określać między innymi wymiar, zasady i formę odbywania praktyk zawodowych (Rozporządzenie, 2016). Uczelnie powinny zapewnić studentom odbywanie praktyk zawodowych przewidzianych w programie kształcenia dla kierunku studiów o profilu praktycznym łącznie w wymiarze co najmniej trzech miesięcy na każdym z poziomów kształcenia, a w przypadku kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim – jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki. Ponadto powinna być określona liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach tych praktyk (Rozporządzenie, 2016).

Praktyka zawodowa jest traktowana jako proces łączący wiedzę teoretyczną z zawodowymi umiejętnościami nabywanymi w trakcie realizacji praktyki. Badania Pluty-Olearnik (2007) wskazują, że w opinii studentów zaletami uczestniczenia w praktykach są: szansa na poznanie środowiska pracy, możliwość uzupełnienia wiedzy teoretycznej, a także możliwość poznania nowych ludzi oraz odnotowania odbycia praktyki w CV. Z kolei do głównych mankamentów odbytych praktyk studenci zaliczyli między innymi zlecanie praktykantom jedynie prostych zadań oraz nieprzychylne nastawienie pracowników przedsiębiorstwa.

Uczelnie powinny brać pod uwagę opinię studentów, jak postrzegają oni zrealizowaną praktykę, i ciągle doskonalić proces realizacji praktyk, co przyczynia się do podnoszenia jakości kształcenia. Celem pracy jest ocena jakości praktyk zawodowych w opinii studentów na przykładzie lądowych praktyk zawodowych realizowanych na specjalności towaroznawstwo i zarządzanie jakością na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa (PiT) Akademii Morskiej w Gdyni (AMG). Ponadto przeanalizowano wyniki ocen wystawianych przez praktykodawców na temat sylwetek praktykantów jako przyszłych pracowników branży.

1. Zasady ogólne realizacji praktyk na Wydziale PiT AMG

Praktyka zawodowa stanowi integralną część programu studiów kierunku towaroznawstwo, zatwierdzonego przez Radę Wydziału PiT, zgodnego z Krajowymi Ramami Kwalifikacyjnymi oraz przyjętymi standardami kształcenia. Do realizacji praktyk zobowiązani są studenci studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych wszystkich specjalności Wydziału (*Zasady…*, 2016).

Zasady odbywania praktyk na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa regulują:

- plan studiów zatwierdzony przez Radę Wydziału PiT,
- regulamin praktyk: Zasady ogólne organizacji praktyk na Wydziale WPiT AMG,
- procedura P1-4: Realizacja praktyk studenckich.

Na Akademii Morskiej w Gdyni jest realizowany ogólnoakademicki profil kształcenia, w związku z czym lądowa praktyka zawodowa na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa trwa 4 tygodnie (co odpowiada 20 dniom roboczym, czyli 160 godzinom pracy) i realizowana jest przez studentów studiów stacjonarnych po:

- IV semestrze studiów dwustopniowych kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata,
- VI semestrze studiów dwustopniowych kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego inżyniera.

Celem praktyk realizowanych na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa jest ugruntowanie wiedzy zawodowej, nabycie i pogłębienie umiejętności praktycznych/zawodowych oraz ukształtowanie pozytywnych, istotnych w przyszłej pracy, cech osobowościowych, a w szczególności umiejętności pracy w zespole. Istotnym celem praktyki może być również zbieranie materiałów niezbędnych do realizacji pracy dyplomowej (*Zasady…*, 2016).

Nadzór organizacyjno-merytoryczny nad przebiegiem praktyk sprawuje prodziekan ds. studenckich Wydziału Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa. Dodatkowo nadzór merytoryczny i opiekę nad studentami odbywającymi praktykę na studiach stacjonarnych sprawują opiekunowie praktyk, którzy są powoływani na poszczególnych specjalnościach przez dziekana na wniosek prodziekana ds. studenckich, któremu bezpośrednio podlegają.

Zgodnie z zasadami ogólnymi organizacji praktyk studenckich na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa studenci realizują praktyki zawodowe poza okresem zajęć dydaktycznych oraz sesji egzaminacyjnej, to jest w jednym z miesięcy wakacyjnych: lipiec, sierpień lub wrzesień. Termin odbycia praktyki ustalany jest przez studentów z opiekunem praktyk na danej specjalności. W uzasadnionych przypadkach prodziekan ds. studenckich na merytorycznie uzasadniony i zaopiniowany przez opiekuna praktyk wniosek zainteresowanego studenta może zezwolić na odbycie praktyki poza regulaminowym czasem (*Zasady…*, 2016).

Praktyki realizowane są na podstawie ramowego programu praktyk, opracowanego przez opiekunów praktyk na poszczególnych specjalnościach i zatwierdzonego przez prodziekana ds. studenckich. Podstawą przygotowania ramowych programów praktyk są zakładane efekty kształcenia w obszarze wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla danych specjalności.

Praktyki mogą być realizowane na podstawie umowy o praktykę zawartej pomiędzy Akademią Morską a odpowiednimi przedsiębiorstwami, która nie powoduje nawiązania stosunku pracy lub na podstawie umowy o pracę zawartej pomiędzy studentem a konkretnym przedsiębiorstwem. Podmiot przyjmujący studenta na praktykę zawodową powinien

umożliwić zrealizowanie ramowego programu praktyk przy uwzględnieniu specyfiki jego funkcjonowania.

Miejsce praktyki może być wskazane przez uczelnię lub samego studenta. Miejsce praktyki wskazane przez studenta musi uzyskać akceptację opiekuna praktyk na danej specjalności, a w spornych przypadkach akceptację prodziekana ds. studenckich WPiT (*Zasady…*, 2016).

2. Planowanie i realizacja praktyk studenckich na specjalności TiZJ na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa AMG

Towaroznawstwo i zarządzanie jakością jest jedną ze specjalności kierunku towaroznawstwo, realizowaną na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia. Pierwszy stopień studiów obejmuje 7 semestrów i kończy się uzyskaniem przez studenta tytułu zawodowego inżyniera. Na tej specjalności praktyki zawodowe są realizowane po szóstym semestrze studiów.

Zgodnie z Ramowym programem praktyk studenckich dla specjalności TiZJ celem ogólnym praktyk jest poznanie przez studenta:

- zasad funkcjonowania i struktury danej firmy,
- specyfiki organizacji i działalności danej firmy,
- specyfiki pracy na poszczególnych stanowiskach,
- regulaminu pracy, regulaminu organizacyjnego, przepisów bhp.

Na specjalności TiZJ Ramowy program praktyk studenckich zawiera różne cele szczegółowe w zależności od miejsca odbywania praktyk przez studentów (tab. 1).

Tabela 1. Cele szczegółowe realizacji praktyk na specjalności towaroznawstwo i zarządzanie jakością w zależności od miejsca odbywania praktyk

Lp.	Miejsce realizacji praktyk studenckich	Cele szczegółowe praktyk studenckich
1	2	3
1.	Zakłady produkcyjne – szczególnie branży spożywczej, przedsiębiorstwa produkcyjno-handlowo-usługowe, laboratoria badawcze, inne podmioty gospodarcze	Wykonywanie przez studenta w zakładach produkcyjnych zadań mających na celu zapoznanie go z: − asortymentem produktów danego zakładu − liniami technologicznymi i pracą technologów − kontrolą jakości surowców i gotowych produktów − zasadami GHP, GMP, HACCP − systemami zarządzania jakością, środowiskowego, bhp lub innymi (jeśli są wprowadzone) − pracą analityczną w laboratorium badawczym

1	2	3
2.	Firmy rzeczoznawczo-kontrolne	Wykonywanie przez studenta zadań w firmach rzeczoznawczo-kontrolnych mających na celu zapoznanie go z: – zasadami pobierania próbek według obowiązujących norm – laboratoryjnymi badaniami jakości towarów (badania organoleptyczne, fizykochemiczne, mikrobiologiczne) – ustalaniem wagi i masy ładunku – kontrolami ilości towarów – ustalaniem rozmiarów szkód w przewożonych ładunkach – badaniami czystości oraz szczelności środków transportowych – ocenami technicznymi maszyn i urządzeń – nadzorami nad załadunkiem i rozładunkiem towarów
3.	Firmy konsultingowe i certyfikujące systemy zarządzania	Wykonywanie zadań przez studenta w firmach konsultingowych i certyfikujących systemy zarządzania mających na celu zapoznanie go z: – doradztwem w zakresie wdrażania znormalizowanych systemów zarządzania, takich jak systemu zarządzania jakością, środowiskowego, bhp i innych – opracowywaniem elementów dokumentacji systemowej – organizacją i zasadami przeprowadzanych szkoleń dla firm wdrażających znormalizowane systemy zarządzania – przeprowadzaniem auditów wstępnych, wewnętrznych, certyfikujących, nadzoru – organizacją i dokumentowaniem auditów certyfikujących ze strony jednostki certyfikującej

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ramowy…*, 2016a; *Ramowy…*, 2016b; *Ramowy…*, 2016c.

Etapem inicjującym proces organizacji praktyk na studiach stacjonarnych jest spotkanie informacyjne studentów poszczególnych specjalności z udziałem prodziekana ds. studenckich. Organizacja spotkania leży w zakresie obowiązków opiekunów praktyk na danych specjalnościach. Udział studentów w spotkaniu jest obowiązkowy, a opiekunowie praktyk powinni sporządzić protokół z przebiegu spotkania wraz z załączoną listą obecności studentów. Spotkanie informacyjne z prodziekanem ds. studenckich powinno odbyć się do 15 marca roku akademickiego, w którym realizowana jest praktyka. Po pierwszym spotkaniu informacyjnym ze studentami z udziałem prodziekana ds. studenckich opiekunowie praktyk zobowiązani są do przeprowadzenia co najmniej dwóch spotkań roboczych ze wszystkimi studentami specjalności oraz do kontaktów indywidualnych z poszczególnymi studentami w celu ustalenia warunków odbywania praktyk (takich, jak miejsce praktyki, czas realizacji, forma praktyki). Ostatnie spotkanie podsumowujące i zamykające proces przygotowania praktyk, powinno nastąpić nie później niż 15 czerwca danego roku akademickiego. Każde spotkanie robocze z grupą studentów powinno być udokumentowane protokołem (*Zasady…*, 2016). Przebieg procesu planowania praktyk wraz ze wskazaniem osób odpowiedzialnych oraz danych wejściowych i wyjściowych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela. 2. Etapy planowania praktyk na WPiT AMG

Dane wejściowe	Przebieg procesu	Osoba odpowiedzialna za realizację	Dane wyjściowe
regulamin studiów AMG	powołanie opiekunów praktyk dla danej specjalności na dany rok akademicki	prodziekan ds. studenckich	powołanie opiekuna praktyk
ogólna lista studentów specjalności	przygotowanie list studentów mających odbyć praktykę	prodziekan ds. studenckich	lista studentów mających odbyć praktykę
regulamin studiów AMG, ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym	opracowanie i zatwierdzenie ramowego programu praktyk dla specjalności	opiekun praktyk, prodziekan ds. studenckich	ramowy program praktyk dla specjalności
lista studentów mających odbyć praktykę, ramowy program praktyk dla specjalności	spotkanie organizacyjne ze studentami (pierwsze) – omówienie ogólnych zasad realizacji praktyk	prodziekan ds. studenckich, opiekun praktyk	protokół ze spotkania
lista potencjalnych miejsc praktyki, zgłoszenia firm przez studentów	poszukiwania firm, w których mają odbyć się praktyki	prodziekan ds. studenckich, opiekun praktyk	lista firm, w których będą odbywały się praktyki
lista studentów mających odbyć praktykę, lista firm, w których będą odbywały się praktyki	spotkanie organizacyjne ze studentami (drugie) – ustalanie miejsc i terminów praktyk ze studentami	opiekun praktyk	protokół ze spotkania
lista studentów, lista firm, w których będą odbywały się praktyki	przygotowanie skierowań na praktykę	opiekun praktyk	skierowania na praktyki
skierowania na praktyki	przygotowanie umów o praktykę oraz sprawdzenie posiadania ubezpieczenia studenta, przekazanie umowy firmie przyjmującej studenta na praktykę	pracownik Działu Armatorskiego AMG	umowa o praktykę
lista studentów mających odbyć praktykę	spotkanie organizacyjne ze studentami (trzecie) – podsumowanie procesu planowania praktyk, przypomnienie zasad realizacji praktyk	opiekun praktyk	protokół ze spotkania, wykaz studentów ze wskazaniem miejsc praktyki, wykaz studentów potrzebujących miejsce w domu studenckim

Źródło: opracowanie własne na postawie *Zasady…*, 2016; Procedura P1-4, 2013.

Do dodatkowych obowiązków opiekunów praktyk w fazie przygotowań do realizacji praktyk należy:

a) aktywne poszukiwanie potencjalnych miejsc praktyki;
b) przedstawienie studentom w ramach spotkań roboczych list potencjalnych przedsiębiorstw, w których realizowane mogą być praktyki;
c) opiniowanie trafności wyboru miejsc praktyki wskazanych przez samych studentów;

d) przygotowanie skierowań na praktykę oraz przedłożenie ich prodziekanowi ds. studenckich WPiT do akceptacji i podpisu;
e) utrzymywanie stałego kontaktu z Działem Armatorskim AMG (będącego odpowiednikiem Działu Praktyk);
f) utrzymywanie stałych kontaktów z przedsiębiorstwami, które stanowią miejsca praktyk dla studentów;
g) prowadzenie indywidualnych spotkań konsultacyjnych ze studentami podlegającymi obowiązkowi praktyki;
h) sporządzenie finalnego wykazu studentów skierowanych na praktykę ze wskazaniem miejsca i czasu praktyki wraz z danymi kontaktowymi zakładowych opiekunów praktyk w firmach;
i) przygotowanie wykazu studentów, dla których niezbędne jest zabezpieczenie miejsca w domach studenckich AMG na czas praktyki;
j) systematyczne informowanie prodziekana ds. studenckich WPiT o stopniu zaawansowania przygotowań do realizacji praktyk.

Na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa, w tym na specjalności TiZJ, uściślone są także zasady nadzoru nad realizacją i rozliczeniem praktyk zawodowych (tab. 3).

Tabela 3. Etapy realizacji i rozliczania praktyk na WPiT AMG

Dane wejściowe	Przebieg procesu	Osoba odpowiedzialna za realizację	Dane wyjściowe
umowa o praktykę, ramowy program praktyk dla specjalności	zgłoszenie się do miejsca praktyki w wyznaczonym terminie, realizacja praktyki według ramowego programu praktyk	student	indywidualne sprawozdanie z praktyki, kwestionariusz oceny praktykanta, opinia studenta o praktyce zawodowej
wykaz studentów skierowanych na praktykę	monitorowanie praktyk studenckich (osobiście, telefonicznie, mailowo)	opiekun praktyk	karta monitorowania praktyki zawodowej
indywidualne sprawozdanie z praktyki, kwestionariusz oceny praktykanta, opinia studenta o praktyce zawodowej	zaliczenie praktyki studentowi (wpis w systemie „Wirtualnej Uczelni" AMG)	opiekun praktyk	protokół zaliczenia praktyk
indywidualne sprawozdanie z praktyki, kwestionariusz oceny praktykanta, opinia studenta o praktyce zawodowej	przygotowanie zbiorczego sprawozdania z przebiegu praktyk i przekazanie prodziekanowi ds. studenckich	opiekun praktyk	zbiorcze sprawozdanie z przebiegu praktyk

Źródło: opracowanie własne na postawie *Zasady…*, 2016; Procedura P1-4, 2013.

W czasie realizacji praktyk przez studentów opiekunowie praktyk na danej specjalności zobowiązani są do monitorowania i nadzoru nad prawidłowym ich przebiegiem. Opiekunowie praktyk, współpracując z zakładowymi opiekunami praktyk, mają prawo do kontroli studentów w miejscu praktyki. W przypadku stwierdzonych nieprawidłowości o fakcie tym powinni niezwłocznie poinformować prodziekana ds. studenckich WPiT.

Student, który z uzasadnionych przyczyn nie mógł zrealizować zaplanowanej praktyki, powinien o tym fakcie natychmiast poinformować opiekuna praktyk w celu ustalenia nowego terminu lub miejsca praktyki. Studentowi nie wolno samowolnie dokonywać zmian ustalonego z opiekunem praktyk czasu i miejsca odbywania praktyki. Taka zmiana jest równoznaczna z niezaliczeniem praktyki (*Zasady*…, 2016).

Zaliczenia praktyki studentom studiów stacjonarnych dokonuje opiekun praktyki na podstawie dokumentacji dostarczonej przez studentów, która powinna zawierać:

– sprawozdanie z realizacji praktyki,
– opinię od opiekuna praktyki z miejsca realizacji praktyki,
– opinię studenta o efektywności odbytej praktyki zawodowej.

Rozliczenia całości procesu praktyk studentów studiów stacjonarnych dokonuje prodziekan ds. studenckich na podstawie dokumentacji złożonej przez opiekunów praktyk.

Analizując proces przebiegu praktyk, można stwierdzić, że jest on prawidłowo udokumentowany, a ustalone działania są realizowane zgodnie z wymaganiami.

3. Wyniki ocen realizacji praktyk w opinii studentów specjalności TiZJ

Istotnym elementem wpływającym na ocenę efektywności praktyk jest udokumentowana opinia wyrażona przez samych studentów. W związku z tym poddano analizie kwestionariusze ankiet wypełniane przez studentów specjalności TiZJ po realizacji praktyki zawodowej z trzech ostatnich lat, czyli z:

– roku akademickiego 2013/2014 – 37 studentów,
– roku akademickiego 2014/2015 – 37 studentów,
– roku akademickiego 2015/2016 – 41 studentów.

W sumie analizie poddano 115 ankiet, aczkolwiek wyniki z poszczególnych lat obliczono osobno i zestawiono, aby móc przeprowadzić analizę porównawczą. Wypełniana przez studentów ankieta zawiera obecnie 14 kryteriów, które są oceniane w skali 1–5, gdzie:

– 1 – ocena bardzo niska,
– 2 – ocena niska,
– 3 – ocena średnia,
– 4 – ocena wysoka,
– 5 – ocena bardzo wysoka.

W roku akademickim 2013/2014 oceniane było przez studentów jedynie 11 kryteriów. W ramach doskonalenia procesu praktyk od roku 2014/2015 dodano trzy dodatkowe kryteria oraz dodatkowe pytanie dotyczące chęci podjęcia przez studenta pracy w branży reprezentowanej przez praktykodawcę.

W analizowanych latach studenci TiZJ realizowali praktyki w firmach reprezentujących różne branże, co przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Branże, w których studenci specjalności TiZJ odbywali praktyki

Branża	2013/2014 (%)	2014/2015 (%)	2015/2016 (%)
Rzeczoznawstwo i kontrola	40,54	43,24	41,46
Spożywcza	35,13	35,14	34,15
Certyfikacja i konsulting	5,41	8,11	4,88
Inne (m.in. przemysł metalowy, budowlany, energetyczny, elektroniczny)	18,92	13,51	19,51

Źródło: opracowanie własne.

Studenci w zdecydowanej większości realizowali praktyki w firmach z branży rzeczoznawczej i kontrolnej, jak również w firmach produkcyjnych branży spożywczej, co jest ściśle zgodne z ramowymi programami praktyk. Należy zwrócić uwagę na niski odsetek praktyk w branży certyfikacji i konsultingu z zakresu znormalizowanych systemów zarządzania. Pozostała część studentów odbywała praktyki w firmach innych branż, w szczególności w działach kontroli jakości. W wyniku analizy branż, w których studenci TiZJ odbywali praktyki, można stwierdzić, że należy zwrócić większą uwagę i zachęcać studentów do poszukiwania i realizacji praktyk w jednostkach zajmujących się certyfikacją systemów zarządzania lub certyfikacją wyrobów, tym bardziej że z sygnałów od tych jednostek wynika, że są chętne przyjmować praktykantów.

W tabeli 5 przedstawiono średnie wyniki ocen praktyk oraz ich przydatności w kontekście odbywanych studiów w opinii studentów. Średnie wyniki ocen poszczególnych kryteriów w kolejnych latach są na podobnym poziomie. Najwyżej studenci ocenili merytoryczne wsparcie ze strony opiekuna praktyki w przedsiębiorstwie oraz informowanie o zakresie obowiązków studenta w czasie praktyki zawodowej. Studenci są ogólnie usatysfakcjonowani z praktyki zawodowej (średnie 4,32 i 4,41) i rekomendują firmy do realizowania w nich praktyk.

Tabela 5. Ocena praktyk przez studentów specjalności TiZJ

Lp.	Kryterium oceny	Średnia 2013/2014	Średnia 2014/2015	Średnia 2015/2016
1	Poinformowanie o zakresie obowiązków studenta w czasie praktyki zawodowej	4,51	4,57	4,56
2	Merytoryczne wsparcie ze strony opiekuna praktyki w przedsiębiorstwie	4,43	4,65	4,61
3	Dostęp do informacji związanych z bieżącym funkcjonowaniem przedsiębiorstwa	4,32	4,22	4,41
4	Możliwość samodzielnego rozwiązywania problemów związanych z bieżącą działalnością przedsiębiorstwa	4,14	3,92	3,93
5	Możliwość zaangażowania w pracę zespołową w przedsiębiorstwie	4,24	4,30	4,24
6	Możliwość wykorzystania wiedzy zdobytej na studiach	3,97	4,05	3,90
7	Przydatność praktyki w kontekście weryfikacji poszerzenia własnych umiejętności i kompetencji	4,46	4,16	4,27
8	Przydatność praktyki w zakresie zdobycia nowych umiejętności: kursy, szkolenia, treningi oferowane przez praktykodawcę	3,54	3,19	3,80
9	Przydatność praktyk do przygotowania pracy dyplomowej	3,03	3,00	2,59
10	Perspektywa dalszego zatrudnienia w przedsiębiorstwie	3,73	3,62	3,68
11	Ogólna rekomendacja praktykodawcy	4,43	4,22	4,46
12	Przydatność praktyki w zakresie weryfikacji własnych predyspozycji do pracy w zawodzie	–	4,16	4,22
13	Przydatność zrealizowanej praktyki w kontekście praktycznego przygotowania do pracy zawodowej	–	4,14	4,22
14	Ogólna satysfakcja z praktyki zawodowej	–	4,32	4,41

Źródło: opracowanie własne.

Z kolei najniżej studenci ocenili przydatność praktyk do przygotowania pracy dyplomowej (średnie 3,03, 3,00 i 3,68). Może to wynikać z faktu, że wiele firm nie chce przyjmować praktykantów, a studenci po trzecim roku studiów już mają sprecyzowane tematy prac inżynierskich. Dopasowanie firmy, w której student odbędzie praktyki, z tematyką pracy dyplomowej jest w utrudnione. Nisko została także oceniona przez studentów przydatność praktyki w zakresie uczestniczenia w kursach, szkoleniach czy treningach oferowanych przez praktykodawcę. Zapewne wynika to z faktu, że praktyka trwa jedynie 160 godzin, więc firmy przyjmujące studentów na praktykę nie mają czasu i nie widzą zasadności inwestowania w osoby, które znajdują się w firmie tak krótko.

Ponadto zapytano studentów, czy chcieliby podjąć w przyszłości pracę w branży reprezentowanej przez praktykodawcę (tab. 6).

Tabela 6. Chęć podjęcia przez studenta pracy w branży reprezentowanej przez praktykodawcę

Rok akademicki	Tak	Nie	Trudo powiedzieć
2014/2015	59,46%	0,00%	40,54%
2015/2016	63,41%	9,76%	26,83%

Źródło: opracowanie własne.

W dwóch analizowanych latach około 60% studentów wyraziło chęć pracy w branży, z którą zetknęło się na praktyce. Warto zauważyć, że spory odsetek osób nie potrafił wyrazić swojego zdania i nie był zdecydowany, czy branża praktykodawcy odpowiadałaby im w przyszłej pracy zawodowej.

4. Wyniki ocen wystawianych praktykantom przez praktykodawców

Istotnym elementem z punktu widzenia zaliczenia studentom praktyk, ale również oceny procesu praktyk i jakości kształcenia, są opinie wystawiane przez praktykodawców na temat sylwetek praktykantów. Opinia od opiekuna z miejsca realizacji praktyki wystawiana jest na przygotowanym przez Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa kwestionariuszu zawierającym kryteria przede wszystkim z zakresu cech osobowościowych i umiejętności, które są oceniane w skali 2–6, gdzie:

- 2 – ocena niedostateczna,
- 3 – ocena dostateczna,
- 4 – ocena dobra,
- 5 – ocena bardzo dobra,
- 6 – ocena wyróżniająca.

Średnie wyniki uzyskane przez praktykantów w opinii praktykodawców przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Średnie wyniki uzyskane przez praktykantów w opinii praktykodawców

Oceniane kryterium	Średnia 2013/2014	Średnia 2014/2015	Średnia 2015/2016
1	2	3	4
CECHY OSOBOWOŚCIOWE			
Dyscyplina i punktualność	5,32	5,43	5,39
Wygląd zewnętrzny/prezentacja (ubiór podczas praktyki)	5,35	5,43	5,44
Uprzejmość i kultura osobista	5,41	5,54	5,51
Stosunek do współpracowników	5,38	5,57	5,49
Zaangażowanie w realizację powierzonych zadań i obowiązków	5,43	5,51	5,54
UMIEJĘTNOŚCI			
Organizowanie i planowanie własnej pracy	5,27	5,27	5,34

1	2	3	4
Umiejętności komunikacyjne (między współpracownikami i/lub klientami)	5,24	5,41	5,46
Efektywne współdziałanie z zespołem współpracowników	5,22	5,38	5,41
Umiejętność rozwiązywania problemów w sposób twórczy	5,11	5,22	5,20
Praca pod presją czasu	5,08	5,17	5,38
INNE			
Przygotowanie merytoryczne/wiedza	5,16	5,11	5,07
Predyspozycje do pracy w zawodzie	5,22	5,32	5,27

Źródło: opracowanie własne.

Analizując wyniki wystawiane przez praktykodawców, można stwierdzić, że są one bardzo wysokie – w kolejnych trzech latach utrzymują się powyżej średniej 5, a różnice pomiędzy poszczególnymi wynikami są niewielkie.

Dodatkowo praktykodawcy mają możliwość określenia mocnych i słabych stron studentów. Zebrano najczęściej powtarzające się cechy studentów, które wymieniali zakładowi opiekunowie praktyk. W tabeli 8 przedstawiono najczęściej wskazywane mocne strony praktykantów.

Tabela 8. Mocne strony praktykantów wskazywane przez praktykodawców

Wskazane kryterium	2013/2014 (%)	2014/2015 (%)	2015/2016 (%)
Zaangażowanie w realizację powierzonych zadań	64,86	43,24	56,10
Punktualność	18,92	32,43	14,63
Komunikatywność	21,62	29,73	17,07
Zdyscyplinowanie	24,32	8,11	12,20
Sumienność/rzetelność	18,92	13,51	19,51
Wysoka kultura osobista	24,32	8,11	9,76
Samodzielność/organizacja pracy własnej	16,22	16,22	7,32
Umiejętność szybkiego uczenia się	5,41	10,81	19,51
Umiejętność pracy w zespole	8,11	24,32	9,76
Pracowitość	5,41	10,81	14,63

Źródło: opracowanie własne.

Co prawda część dodatkowo wymienianych przez praktykodawców mocnych stron studentów pokrywała się z wcześniej ocenianymi przez nich kryteriami, jednak można przyjąć, że chcieli oni podkreślić te cechy, które w największym stopniu zauważyli u praktykantów. Najczęściej praktykodawcy podkreślali zaangażowanie studentów w realizację powierzonych zadań. Natomiast słabe strony studentów były wskazywane sporadycznie. Wśród pojedynczych wskazań znalazły się takie cechy, jak brak cierpliwości, zbytnia szczegółowość czy trudności w pracy w zespole.

Generalnie można stwierdzić, że zakłady pracy bardzo pozytywnie oceniają studentów specjalności towaroznawstwa i zarządzania jakością jako praktykantów, co niestety nie przekłada się na możliwość dalszej współpracy studenta z firmą, w której odbywał praktyki.

Podsumowanie

Pozyskanie pracodawców do kooperacji w ramach prowadzenia praktyk zawodowych studentów sprawia uczelniom wiele problemów. Brak bowiem silnych instrumentów zachęcających pracodawców do jej podjęcia (Jeruszka, 2011). Jednakże w ostatnim czasie zaobserwowano większą chęć ze strony przedsiębiorstw do przyjmowania studentów specjalności towaroznawstwo i zarządzanie jakością na praktyki. Kilka firm z branży rzeczoznawczo-kontrolnej i certyfikacyjnej samo zgłosiło uczelni oferty praktyk dla studentów. Jest to pozytywny trend, aczkolwiek nadal niewystarczający.

Na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa podejmowane są systematyczne działania doskonalące proces praktyk. Wyrazem tych działań są zmiany w regulaminie praktyk uściślające zasady ich realizacji. Niemniej na podstawie analizy opinii studentów na temat praktyk, jak i ocen wystawianych przez praktykodawców, można zaproponować działania doskonalące, takie jak:

a) zachęcanie studentów do realizowania praktyk w organizacjach zajmujących się konsultingiem i certyfikacją znormalizowanych systemów zarządzania;
b) zwracanie większej uwagi na dopasowanie praktyki do tematyki pracy dyplomowej, którą przygotowuje student;
c) zachęcanie firm, aby w ramach praktyk oferowały studentowi rozwiązanie konkretnego problemu, który mógłby również stanowić temat pracy inżynierskiej;
d) wydłużenie czasu realizacji praktyki – co jednakże mogłoby wiązać się z ryzykiem niechęci ze strony przedsiębiorstw do przyjmowania studentów na dłuższy okres.

Dobrze zaplanowany, monitorowany, analizowany i doskonalony proces praktyk może być jednym z elementów przyczyniających się do podniesienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym.

Bibliografia

Jeruszka, U. (2011). Efektywność kształcenia w szkołach wyższych. *Polityka Społeczna*, *1*, 1–7.

Olearnik, J. (2007). Obszary i formy działań uczelni dla wykształcenia przedsiębiorczego absolwenta. W: P. Wachowiak, M. Dąbrowki, B. Majewski (red.), *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna* (s. 114–119). Warszawa: Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych.

Pluta-Olearnik, M. (2007). Relacje partnerskie uczelni z podmiotami otoczenia a kreowanie postaw przedsiębiorczych. W: P. Wachowiak, M. Dąbrowki, B. Majewski (red.), *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna* (s. 250–256). Warszawa: Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych.

Procedura P1-4 *Realizacja praktyk studenckich* (2013). Akademia Morska w Gdyni. Wyd. 1 z 10.10.2013.

Przybył, C. i in. (2014). *Raport końcowy: Analiza kwalifikacji i kompetencji kluczowych dla zwiększenia szans absolwentów na rynku pracy*. Warszawa: Agrotec Polska. Pobrane z: https://www.ewaluacja.gov.pl/media/25587/rzl_281.pdf (1.07.2017).

Ramowy program praktyk dla specjalności TiZJ w zakresie firm konsultingowych i certyfikujących systemy zarządzania na rok akademicki 2016/2017 (2016a). Gdynia: Akademia Morska w Gdyni, Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa.

Ramowy program praktyk dla specjalności TiZJ w zakresie firm produkcyjnych branży spożywczej na rok akademicki 2016/2017 (2016b). Gdynia: Akademia Morska w Gdyni, Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa.

Ramowy program praktyk dla specjalności TiZJ w zakresie firm rzeczoznawczo-kontrolnych na rok akademicki 2016/2017 (2016c). Gdynia: Akademia Morska w Gdyni, Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 26.09.2016 w sprawie warunków prowadzenia studiów. Dz.U. 2016, poz. 1596.

Szulc, T. (2004). Dynamika przemian w szkolnictwie wyższym w Polsce a realizacja procesu bolońskiego. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, *2* (24), 7–36.

Ustawa z 27.07.2005 – Prawo o szkolnictwie wyższym. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 26.10.2016 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym. Dz.U. 2016, poz. 1842.

Zasady ogólne organizacji praktyk studenckich na Wydziale Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa (2016). Gdynia: Akademia Morska w Gdyni.

AN EVALUATION OF PROFESSIONAL PRACTICE IN STUDENTS' OPINION AS AN ELEMENT OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION

Keywords: higher education, professional practice, quality

Summary. Implementation of professional practice in the course of education process at universities is an important element allowing students to strengthen the knowledge they gained, to acquire relevant skills and to form positive personality traits. The aim of the paper is to evaluate the quality of professional practice in students' opinion on the basis of the onshore professional practice organized at the Commodity Science and Quality Management specialization at the Faculty of Entrepreneurship and Quality Science at the Gdynia Maritime University. The article presents general rules of organizing practice and it analyses survey questionnaires filled in by students following the realization of the professional practice in the years 2014–2016. Additionally, the results of the students' perception of the practice are compared with the assessment as granted by the host companies concerning the apprentices' profiles as future employees of the industry. The conducted analysis allowed to suggest measures to improve the implementation of professional practice at the Commodity Science and Quality Management specialization at the Gdynia Maritime University.

Translated by Joanna Wierzowiecka

Cytowanie
Wierzowiecka, J. (2018). Ocena praktyk zawodowych w opinii studentów jako element doskonalenia jakości kształcenia. *Ekonomiczne Problemy Usług, 1* (130), 247–261. DOI: 10.18276/EPU.2018.130-23.